

Speech Henk

Beste collega's,

Romaysa droomt van een school met meer keuzevakken en meer creatieve vakken. Het is haar ideaal om het onderwijs beter maken. En willen we dat niet allemaal: het onderwijs en de wereld om ons heen een beetje beter maken. Daar dromen we van en daar werken we aan. Elke dag opnieuw.

Werken aan toekomstdromen is nooit af. En idealen verschillen daarbij. Ook idealen over onderwijs. En dat is maar goed ook. In deze zaal hebben we bijvoorbeeld verschillende opvattingen over wat een goede les is. Is dat meer directe instructie of meer eigen regie? We hebben verschillende beelden bij maatwerk of bij burgerschapsonderwijs. We kennen klassieke scholen en meer experimentele scholen.

Er is kortom voor leraren, leerlingen en ouders iets te kiezen. Die vrijheid is een uniek kenmerk van het Nederlandse onderwijsstelsel. Een vrijheid waar we zuinig op moeten zijn. Maar deze vrijheid brengt ook verantwoordelijkheid met zich mee. En daar wil ik het graag vanmorgen met jullie over hebben. Ik noem twee dingen.

In de eerste plaats de verantwoordelijkheid om te werken aan de kwaliteit van ons eigen werk en in de tweede plaats de verantwoordelijkheid om samen te werken.

De kwaliteit van ons eigen werk

In het voorjaar verscheen het IBO *“Koersen op kwaliteit en kansengelijkheid”*. Een lezenswaardig rapport dat laat zien dat de grote vraagstukken rond basisvaardigheden en kansengelijkheid, eigenlijk een diepere crisis betreffen in ons onderwijsstelsel. Het stelsel is een onontwarbare kluwen geworden, waarin we met elkaar verstrikt dreigen te raken.

De rolverdeling tussen overheid, schoolbesturen, schoolleiders en leraren is onduidelijk geworden. En dat bemoeilijkt het samenspel en het vertrouwen in elkaar.

- De overheid stelt geen heldere doelen over het wat, maar bemoeit zich ondertussen wel met het hoe.
- Besturen zijn op papier weliswaar autonoom maar ervaren een stapeling van toezicht, regels en subsidies.
- Schoolleiders zitten te vaak klem met beleid dat boven hen bedacht is maar in de praktijk onvoldoende werkt.
- En leraren voelen zich meer dan eens uitvoerders van opgelegd beleid in plaats van autonome professionals.

Onderwijskwaliteit gaat niet beter worden als we die rolverdeling niet verhelderen, het samenspel niet verbeteren en het vertrouwen in elkaar niet herstellen. Dat is dé opdracht voor een volgend kabinetsperiode.

De rol van de overheid is om helderder dan tot nu toe doelen te formuleren en eisen te stellen aan onderwijskwaliteit. De overheid mag zich sturender opstellen, en tegelijk bescheidener.

Het is vervolgens aan de scholen om doelen te realiseren en daarover verantwoording af te leggen. Dat vraagt om vertrouwen in schoolbesturen en schoolleiders. ‘Ruimte voor leiderschap’. Het thema van dit congres.

Die ruimte krijgen is geen vanzelfsprekendheid. Het is daarom belangrijk dat we als sector laten zien dat we zelf verantwoordelijkheid nemen voor de professionaliteit en de kwaliteit van ons bestuurlijk leiderschap. Hoe gaan we dat doen?

1. *We zijn druk bezig met het ontwikkelen van een beroepsprofiel voor bestuurders en het opzetten van een bijbehorend accreditatiestelsel.* Het beroepsprofiel voor bestuurders hopen we in onze Algemene Ledenvergadering van november vast te stellen. De eerste pilot voor accreditatie met 11 bestuurders uit PO en VO loopt.
2. *We willen sector-breed de bestuurlijke kwaliteitszorg – of liever gezegd kwaliteitsontwikkeling – naar een hoger niveau te tillen.* We zijn bezig om hiervoor een ondersteuningsaanbod op te zetten om elkaar toe te rusten en van elkaar te leren. Onze ambitie is dat het aantal onvoldoendes dat de Inspectie jaarlijks constateert op het terrein van bestuurlijke kwaliteitszorg daalt.

3. We hebben tenslotte een onafhankelijke commissie onder leiding van Geri Bonhof gevraagd om de VO-raad te adviseren over goed bestuur in onze sector. Waar spreken we elkaar in de sector op aan? Zijn er nieuwe of strengere lidmaatschapseisen nodig?

Kortom: een ambitieuze agenda ten aanzien van de kwaliteit en professionaliteit van besturen. Maar besturen of een school leiden reikt verder dan je eigen organisatie.

Dat brengt mij bij mijn tweede punt. Samenwerking.

Samenwerking

Sommige grote maatschappelijke vraagstukken kunnen we alleen door samenwerking oplossen. De vrijheid die we hebben, brengt daarom ook een verantwoordelijkheid met zich mee om samen te werken. Een samenwerking waarbij we bereid zijn iets van onze vrijheid in te leveren ten gunste van het collectief.

Het afgelopen jaar hebben we belangrijke stappen gezet door een start te maken met onderwijsregio's. Dat in het kader van het lerarentekort. Wat mij betreft gaan we de samenwerking binnen onderwijsregio's op termijn ook inzetten om andere grote maatschappelijke vraagstukken aan te pakken: zoals kansenongelijkheid en de groeiende segregatie.

We begonnen vandaag met de toekomstdroom van Romaysa. Mijn eigen toekomstdroom over onderwijs raakt aan die groeiende segregatie. Ik citeer uit de Staat van het Amsterdamse Onderwijs 2022.

Het aandeel scholen met een gemengde samenstelling daalde. De toename van het aantal scholen met veel kinderen met hbo/wo-opgeleide ouders kan worden verklaard doordat deze leerlingen steeds meer zijn gaan clusteren op de havo/vwo-scholen en categorale gymnasia in de stad.

Het is een droom van mij en ik denk van velen met mij om deze trend van clustering te keren. Wat we nodig hebben is meer sociale cohesie en minder segregatie. Wat we willen is juist steeds vaker alle schoolsoorten, van praktijkonderwijs tot en met gymnasium, onder één hetzelfde dak. Zeker in de onderbouw. Niet per se in dezelfde klas, wel in hetzelfde gebouw. De school als mini-samenleving.

Ik hoor al mooie voorbeelden van schoolbesturen die bij het inrichten van vestigingen niet kiezen voor een vmbo-locatie en een havo/vwo locatie, maar voor een onderbouw- en een bovenbouwlocatie. Maar we weten ook: het lukt onvoldoende en lang niet overal. De wensen van ouders, de concurrentie en de bekostiging dwingen scholen meestal om andere keuzes te maken.

Dat tij kunnen we alleen keren door meer samenwerking en door stevige onderlinge afspraken en steun uit de politiek, net als rond het lerarentekort. We zijn daarom voor de zomer gestart met een groep scholen en OCW, én met onze themacommissie “School en Samenleving” om dit onderwerp serieus op te pakken. Jullie gaan er de komende periode zeker meer over horen.

In de onderbouw alle schoolsoorten onder één dak, de school als mini-samenleving, als ik net als Romaysa mag dromen van de toekomst is dat mijn droom.